

ÜSTÜN ZEKÂLI ÇOCUKLARIN ÖZELLİKLERİ

Doğan Çağlar*

Tarih boyunca insanların yaşamlarını değiştiren, medeniyet dediğimiz gelişimi sağlayan, hiç şüphesiz yoktur ki üstün beyin gücüne sahip insanlardır. Yıllar boyunca insanların yaşamlarında bugünü daima dünden farklı kılan, birçok insanın hayret ve şaşkınlıkla seyrettikleri ve bahsettikleri, teknik, fen, bilim, sosyal, ve eğitim alanında birçok değişiklikler ve gelişmeler olmaktadır. Toplum hayatında bu hızlı değişiklikler ve gelişimleri sağlayan kişiler o toplumda üstün beyin gücüne sahip olanlardır. Ancak toplumun her üyesi ana baba, öğretmen olarak hepimizin zihnini meşgul eden birçok sorular vardır. Acaba üstün zekâlılar kimlerdir? Bunlar normallerden farklı mıdır? Bu farklar hangi alanlardadır? Nasıl belli olurlar? Bunların nasıl ne zaman hangi araç ve tekniklerle saptamak mümkündür? Bunları beyin gücünün azami gelişimi ve ondan azami yarar nasıl bir eğitim yolu ile sağlanabilir?.

Bu ve benzeri sorular yüzyıllarca ileri toplumların düşüncülerinin ve devlet adamlarının cevaplandırması gereken sorular olmuştur. Bunların cevaplarını bilhassa ileri gitmiş milletlerin eğitimcileri bilimsel yollarla araştırmışlar ve bazı cevaplar bulmuşlardır. Bununla da yetinmeyip bugün halâ bu sorulara en iyi ve doğru cevap bulmak için araştırmalara devam etmektedirler.

Bu yazımda bugüne kadar bu konuda yapılmış araştırma sonuçlarını sunmaya çalışacağım. Konu çok kapsamlı bir konu olduğu için sadece üstün zekâlı çocukların ortak özelliklerinin neler olduğunu tanıtmaya çalışacağım. Çünkü her insanın başarısının ilk adımı, uğraştığı nesnenin bütün özelliklerinin tanınmasına

* A. Ü. Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Kürsüsü Öğretim Görevlisi.

bağlıdır. *Anlaşılması* en güç ve kompleks bir yaratık olan insanla uğraşan öğretmenin, ana, babanın üstün insan gücünün gelişmesi ve gereken ortamın hazırlanması için evvelâ bu üstün insanın bütün özelliklerini tanıması gerekir.

Her insan ancak her özelliğinin tanındığı ve ona göre muamele yapıp işlendiği toplum içinde uyumlu, yararlı ve mutlu bir birey olarak gelişir. Her toplum içinde o toplumu idare edecek, sosyal, insani, ilmi, iktisadi, siyasi ve güzel sanatlar alanında yükseltecek mahdut sayıda insanlar vardır. Bunların erken tanınmaları, uygun bir şekilde eğitimleri ve yöneltilmeleri o toplum için büyük yararlar sağlar. Bunların mevcut kuvvet ve kabiliyetlerini kullanacak normal kanallar açılmaması o toplum için zararlı olur. Üstün bireyler üstün kabiliyetlerini içinde yaşadıkları toplumda yararlı kullanmakta mahir oldukları kadar güçlerinin tanınmadığı, uygun şekilde gelişimine ve yönelmesine engeller konulduğu toplumlar içinde bu güçlerini o toplumların zararına kullanmada aynı derecede mahir olabilirler. Bunlar kimlerdir? Onları tanımak, uygun yön almalarına yardım etmek, tıkanık kanalları açmak bir milleti çağdaş uygarlık seviyesine çıkaracağından hiç kimsenin şüphesi olmayan, insan gücünden faydalanmanın tek yoludur.

Hepimiz üstün zekâlı çocukların normal zekâyaya sahip çocuklardan farklı bedeni, zihni, sosyal, kişilik ve mesleki üstün özelliklere sahip olduğunu düşünürüz. Bu konuda araştırmalar yapan psikolog ve eğitimciler de bu temel hipotez ile işe başlamışlardır. Üstün zekâlı çocuklara has özellikleri saptamak için ilmi metotlar ve çeşitli ölçekler kullanmışlardır. Bunları kısaca aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür.

Kullanılan Standart Testler, Ölçekler ve Teknikler :

1. Çeşitli Grup ve Bireysel Zekâ Testleri.
 - a. Dile Dayanan Zekâ Testleri,
 - b. Dile Dayanmayan, dili gerektirmeyen zekâ testleri,
2. Standart Bilgi ve Başarı Testleri.
3. Kişilik Testleri ve Envanterleri.
4. Sosyal Olgunluk Testleri.
5. Teorik, Ekonomik, Estetik, Politik ve dini Ölçekler.
6. Sosyometrik Teknikler.

7. Vaka incelemeleri (Çocuğun gelişim tarihçesi ve aile geçmişi incelenerek).
8. Çeşitli kişisel kayıtların incelenmesi.
9. Anketler.
10. Gözlemler.
11. Çeşitli özellikleri ölçen ölçekler.
12. Takip araştırmaları.
13. Ana baba, öğretmen, öğrenci ve öğrenci yakınları ile yapılan mülâkatlar.

Araştırmacılar mümkün olduğu kadar yukarıda yazılı testler, ölçekler ve tekniklerin hepsini veya çoğunu kullanmışlar ve buldukları sonuçları daima normal çocuklarla mukayese etmişlerdir. Araştırma sırasında özellikleri ölçmeye yarayanların kullanılmasına devam edilmiş, yaramayanların ayrılması ve yeniden gözden geçirilerek geliştirilmesi yapılmıştır. 1921 yılında bu maksatla kullanılan testler, ölçek ve teknikler ile 1964 yılında kullanılanlar mukayese edildiğinde bu farkı çok açık olarak görmek mümkündür. Fakat kullanılan metotta esaslı bir değişiklik görülmemiştir.

Uzun yıllar yapılan çalışmalar sonunda üstün zekâlı çocukların normal çocuklardan farklı ve üstün bazı özelliklere sahip oldukları saptanmıştır. Bu farklı özellikler zamanla geliştirilen git-tikçe hassaslaşan test ve ölçeklerle, bu konuda ihtisas yapmış uzmanlar tarafından ölçülebilir hale gelmiştir.

Bu araştırmaların bulgularına göre bulunan üstün zekâlı çocukların ortak ve belirgin özelliklerini beş ana başlık altında açıklamak isterim. Bu beş ana başlık şunlardır :

- I. Üstün Zekâlı Çocukların Bedeni Özellikleri,
 - II. Üstün Zekâlı Çocukların Zihni Özellikleri,
 - III. Üstün Zekâlı Çocukların Sosyal Özellikleri,
 - IV. Üstün Zekâlı Çocukların Kişilik Özellikleri,
 - V. Üstün Zekâlı Çocukların Mesleki Özellikleri.
- I. Üstün Zekâlı Çocukların Bedeni Özellikleri :

Halk arasında yaygın bir kanaate göre üstün zekâlı çocuklar akranlarına göre bedenlen zayıf, çelimsiz, gelişmemiş, daha az cazibeli, sağlığı bozuk ve kısa ömürlü olurlar. Sebep olarak yüksek

düşünce ve zekâya sahip olmaları ve bundan dolayı bedeni gelişim ve uzun yaşamanın engellendiği ileri sürülür.

Bu alanda birçok incelemeler yapılmıştır. İnceleme sonuçları bu kanaatin yalnız yanlışlığını değil, tamamen aksini ispatlamıştır. Yukarıda 13 madde halinde sıralanan kriterlere göre seçilen üstün zekâlı çocukların normal akranları ile kıyaslandığında doğumdan ölüme kadar her yaş seviyesinde bedeni gelişim ve sağlıkta onlardan üstün oldukları saptanmıştır. Hatta iftiharla belirtiriz ki dünyada üstün zekâlı çocukların eğitimlerine ilk başlayan Osmanlı İmparatorluğu zamanında ENDERUN okullarına alınan öğrencilerin seçiminde çocukların üstün bedeni gelişimleri, fiziki güzellikleri ve cazibeli oluşları üstün zekâlılığın tek belirgin özelliği ve kriter olarak kullanılıyordu. Ordular fethettikleri yerlerde bedenlen gelişmiş, güzel ve cazibeli çocukları topluyor, saray bu çocukları Enderun okullarında özel bir eğitime tabi tutuyorlar, yetiştiriyorlardı.

Son zamanlara kadar bu konuda yapılan bilimsel inceleme ve araştırmaların bulguları da Osmanlı Devletinin zamanında kullandığı bu kriterin doğruluğunu desteklemiştir. Üstün zekâlı çocukların normallere kıyasla bedenlen aşağıdaki hususlarda belirgin üstün özelliklere sahip oldukları saptanmıştır.

Üstün Zekâlı Çocuklar :

1. Doğumlarında normal çocuklardan daha ağır ve uzun doğarlar.
2. Her yaşta akranları ile kıyaslandıkta bedeni gelişimlerinde belirli derecede üstünlük gösterirler.
3. Her yaşta akranlarından daha iri, kuvvetli ve sıhhatlidirler.
4. Akranlarından ve normal çocuklardan daha erken konuşurlar, yürürler. Bu bazan zekânın yüksekliği ile oranlı olarak çok erken olarak gelişir.
5. Bedenen bütün organların sağlığı akranlarından çok iyidir. Sağlıklarını çok iyi korurlar. Bozulduğunda derhal tedbir alırlar ve hastalık şikâyetleri çok azdır.
6. Beden özürlülerine çok az rastlanır. Bu cümleden olmak üzere birçokları gözlük kullanır ve büyük bir kısmı bademcik ameliyatı olmuşlardır. Bu olanların sağlığa verdiği önemin bir belirtisi sayılır.

7. Omuz ve kalçalarının daha geniş olduğu, ciğerlerinin daha kuvvetli olduğu görülmüştür.

Üstün zekâlı çocukların bu bedeni özellikleri gerek ilmi araştırmalar sonucu olarak bulunmuştur. Fakat bu konuda daha çok araştırmaların yapılması uygun olacaktır. Çünkü üstün zekâlı çocukların geldikleri aileler üzerinde yapılan araştırmalara göre çok az bir istisna ile bu çocuklar, sosyal ve ekonomik seviyesi üstün olan ailelerden gelmektedir. Bedeni gelişim, sıhhatli ve kuvvetli olmak, uygun beslenme rejimi ile sıkı sıkıya ilgilidir. Sıhhatli doğumunda, annenin gebelik sırasında takip ettiği sıkı bir beslenme rejimi ile ilgi derecesi çok fazladır. Üstün zekâlı çocukların mensup olduğu aileler genellikle beslenme rejiminin üstün olduğu ailelerdir. Bu konuda Laycook ve John S. Caylor'un son zamanlarda yapmış oldukları araştırma farklı bir sonuca ulaşmıştır.¹ Araştırma 20.000 resmi okul öğrencisi arasından seçilen 81 çift üzerinde yapılmıştır. Süje (denek) olarak seçilen 81 çift aynı aileden gelen, aynı okula devam eden, aynı evde beslenip büyüyen öğrencilerdir. Bu seçilen çiftlerden birinin zekâ bölümü (IQ) 120-130, diğerininki ise 100-110 idi. Araştırmacılar üstün zekâlı çocuklardan aldığı sonuçları üstün zekâlı olmayan fakat aynı şartlarla yaşayan eşlerinden alınan sonuçlarla mukayese ettiler. Farklılık yerine birbirine nerede ise tıpa tıp benzerlikler buldular. Sonuç olarak "Üstün zekâlı çocukların geldikleri ailelerde herkes, her zekâ seviyesindeki çocuk, orada tatbik edilen beslenme rejimi ve bakıma bağlı olarak büyük doğarlar. Kuvvetli ve sıhhatli olurlar. Üstün bedeni özellikler üstün zekâlı olmanın bir sonucu olmaktan ziyade üstün beslenme ve bakım sonucudur." yargısına varmışlardır.²

Doğumdan ölüme kadar her yaşta üstün bedeni özellikler üstün zekâlı olmanın belirgin bir işareti olarak görülmemelidir. Ancak diğer özellikler yanında destekleyici bir unsur olarak kabul edilmesi uygun olacaktır.

II. Üstün Zekâlı Çocukların Zihinsel Özellikleri.

Üstün zekâlı çocuklar normal akranlarına kıyasla nitelik ve nicelik olarak farklı ve üstün zihni özelliklere sahip oldukları gö-

-
- 1 Frank Laycook and Jonh S. Caylor. Physiques of Gifted Children and Their Less Gifted Siblings. Child Development. March, 1964, 35, 63, 74.
 - 2 Frank Laycook and John S. Caylor'un araştırma sonucu.

rılmektedir. Çeşitli araştırmaların ortak bulgularına göre bu özellikleri aşağıdaki hususlarda görmek ve özetlemek mümkündür.

Üstün zekâlı çocuklar :

1. Mutad dışı bir zihni enerjiye sahiptirler. Zihnen daima faal olmayı şiddetle arzu ederler.³
2. Bilgi kazanmak için doymak bilmez bir iştaha ve açlık gösterirler.
3. Erken konuşabilir ve dili etkili bir ilişki vasıtası olarak kullanabilirler. Konuşurken işaret ve bedeni ifadeye çok az başvururlar. Kelimeleri doğru telâffuz ederler. Kelimeleri yerli yerinde kullanırlar ve akıcı bir konuşmaları vardır. Kelime hazineleri zengindir.
4. Kendilerini ifade etmek ve kuvvetli öğrenme arzularını doyurmak için çeşitli alanlara ihtiyaç duyarlar.
5. Bir faaliyete kendi kendine başlama ve devam ettirmede üstün bir kabiliyete sahiptirler.
6. Mutad dışı keskin ve sağlam bir belleğe sahiptirler. Gördüklerini duyduklarını kolayca beller ve uzun zaman bellekte muhafaza ederler.
7. İlişkileri kolayca tanıyabilir, kavrayabilirler. Gördükleri, duydukları, okudukları arasında benzerlikleri kolayca yakalarlar ve bunlardan uygun genellemeler yapabilirler.
8. Bilgilerini kolayca transfer edebilirler.
9. Tenkidi olarak düşünmeleri çok erken yaşlara iner. Gördüklerini duyduklarını, okuduklarını olduğu gibi değil kritik olarak değerlendirirler ve kabul ederler.
10. Zekice tasarımlar yapabilirler.
11. Öğrenmeyi ana, baba, öğretmen ve yakınlarının hatırı için değil, kuvvetli öğrenme arzularının doyurulması için yaparlar. Üstün öğrenme arzusuna sahiptirler.
12. Kendilerini çok geniş bir alana konsantre etme gücüne sahiptirler.
13. Birşeyi muhakeme etmek ve yeniden şekillendirmek kabiliyetine sahiptirler.

3 Annemarie Rooper. Some Observations About Gifted Pre School Children Personel and Guidance. April, 1963.

14. Yarıştan, bilhassa nefsi ile yarıştan ve herşeyi mükemmel yapmaktan özel bir haz duyarlar.
15. Herşey hakkında derinliğine bir görüş kazanmaya gayret ederler. Bilginin nedenlerini detayları ile öğrenmeye çabalarlar.
16. Kendilerini ifade etmede bağımsızdırlar ve kendilerine güvenleri fazladır. Bu konuda yardımdan hoşlanmazlar.
17. Çok çeşitli şeylere karşı ilgi duyarlar. Birçok şeyleri derinliğine öğrenmeye tecessüsleri vardır. Bazı özel konulardaki ilgileri çok kuvvetlidir. Yalnız alışılmış şeylere değil birbirine zıt şeylere karşı da geniş ve kuvvetli ilgi duyarlar⁴.
18. Gerçek ve hayal arasındaki farkı çok erken yaşlarda keşfederler. Gerçek olmayan hayali uydurmalara inanmazlar. Bunu zihinlerinde açık olarak ayırabilirler.
19. Çok kompleks algılara, kavramlara ve tepkilere sahiptirler.
20. Okumaya karşı çok erken ilgi duyarlar. Okumayı çok erken yaşlarda öğrenebilirler. Bu üstün zekânın en belirgin özelliğidir.⁵
21. Çok faal, açık göz, uyanık ve çabukturlar. Dikkat alanları geniş ve süresi uzundur.
22. Duygu ve düşüncelerini ifade etmede çeşitli yollardan faydalanırlar.
23. Kendilerini serbest, açık ve bağımsız bir şekilde ifade edebilirler.
24. Derin ve mücerret düşüncelerden, karışık problemler çözmekten hoşlanırlar. Basit ve sathî şeylerden hoşlanmazlar.
25. Aldıkları uyarılara karşı çok düşünceli, olgun ve orijinal tepkilerde bulunurlar.
26. Kendi kendilerini tenkit etmede olumlu gelişme erken başlar. Yaptıklarının doğru ve yanlışlığının muhasebesini çok erken yaşlarda yaparlar. Hatalarını kendi kendilerine anlayıp uygun düzeltmelerde bulunurlar.

4 Jonathan R. Warren, and Paul A. Heist. Personality Attributes of Gifted College Students. Science. Vol. 132. No: 3423 August, 1960.

5 Leta Hollingworth. Children Above IQ Yonkers-on-Hudson, New York; World Book Company, 1942.

27. Çalışma metotlarında en ekonomik yolları dener ve bulurlar. Zaman ve enerjilerini en ekonomik olarak kullanabilirler.
28. Sorumluluk hisleri kuvvetlidir. Sorumluluk almayı çok ister ve bunu yerine getirmekten hoşlanırlar.⁶
29. Estetik ve teorik oryantasyonları yüksektir. Estetik zevkleri erken gelişir. Güzeli iyiyi kolayca anlar ve takdir edebilirler.
30. Uzun vadeli gayelere yönelirler. Hatalarını yenmek için özel bir çaba gösterirler.
31. Profesyonel mesleklere karşı ilgi duyarlar. Bu mesleklere girebilmek için uygun hazırlıklar yaparlar. Mesleklerinde kaliteli olmayı amaç edinirler. Bu hedefe varmak için olumlu ve fonksiyonel yaklaşım yaparlar.⁷
32. Üstünlükleri devamlıdır. Hayat boyunca devam eder. İleri yaşlar da bu daha yavaştır.⁸

Üstün zekâlı çocuklar her yaşta gelişimlerine uygun ortam bulmuşlarsa bu özellikleri gösterirler. Uygun olmayan ortam bu özelliklerin görülmesi, meydana çıkmasını engeller. Bunlar istisnai vakalardır.

III. Üstün Zekâlı Çocukların Sosyal Özellikleri.

Bu konuda üç önemli hususa dikkat etmek uygun olur.

Birinci olarak bilmemiz gereken bir gerçek vardırki o da üstün zekâlı çocuklar arasında da herçëşit sosyal uyumsuzlukların, davranış problemlerinin ve muhtelif çeşit ve derecede suçluların olduğudur. Normal çocuklarda uyumsuzluk ve suçluluğa sebep olan nedenler üstün zekâlı çocukların çevrelerinde de mevcutsa derece farkı ile aynı uyumsuzluk, davranış bozukluğu ve suçluluk bu çocuklarda da görülebilir.

İkinci olarak bilmemiz gereken bir gerçekte bu konuda yapılan araştırmaların bulgularına göre üstün zekâlı çocukların normallere kıyasla farklı üstün bazı sosyal özelliklere sahip olduk-

6 Jonathan R. Warren and Paul A. Heits. aynı araştırma

7,8 L. M. Terman and Melita H. Oden. Mid-life Thirty Five Years Follow-Up of the Superior Child. Vol. V. Genetic Studies of Genius. Stanford: Stanford University Press, 1959.

larıdır. Bu üstün ve farklı özellikleri aşağıdaki hususlarda görmek mümkündür.

Üstün zekâlı çocuklar :

1. Genellikle şakaları, espirileri. olgunca anlama, bir şeyin şaka tarafını, tuhafliklarını görme kabiliyetine sahiptirler. Olgunca tatlı olarak şaka yapmasını ve şakadan hoşlanmayı, uygun espriler yapmayı erken yaşlarda becerirler.
2. Başkaları ile anlaşmayı ve geçinmeyi becerirler.
3. Arkadaş olarak kendileri seviyesinde zekâya sahip ve ilgilerinde benzerlik ve paralellik olan kimseleri seçebilirler. Genellikle kendi yaşlarından üstün olanlarla arkadaşlık ederler.
4. Başkaları ile yakın içten dostluk kurabilirler. Kurdukları dostlukları uzun zaman devam ettirirler. Dostlukları günlük oyun ilgilerinin ve yararların ötesine uzanır.
5. Başka çocukların yaşamlarına derin ve duyarlı bir vukuf anlayış gösterirler. Onların kişiliklerini son derece gerçek yönleriyle anlayabilirler.
6. Mensup olduğu gruplarda hakem ve politika yapıcı olarak tanınırlar. Diğer bir deyimle gruplarındaki uzlaşmazlıkların hakemliğini yaparlar ve politika ile idare ederler.
7. Duygusal gerilimlerini korkusuzca duruma en uygun şekilde ifade ederler. Duygusal gösterileri uygun ve kararlıdır.
8. Genellikle kendilerini kapsamına alan çeşitli sosyal teşebbüslerde olumlu, yapıcı ve verimli katgıda bulunurlar.
9. Oldukça popülerdirler. Mensup oldukları grupların ekseri üyeleri tarafından sevilirler.
10. Bildiği, tanıdığı yetişkinlerin, gençlerin ve akranlarının büyük bir çoğunluğu tarafından açıkça kabul edilirler.
11. Genellikle bedenen, cazip, yakışıklı ve temiz, görünüşte tertip ve düzenli, ilişkilerinde naziktirler.
12. Her yeni sosyal durumla uğraşmak ve onu yenmek için mutad dışı bir kapasiteye sahiptirler.
13. Yeni sosyal durumlara kolayca uyabilirler. Çevrenin sosyal değerlerini çabuk kavrar, davranışlarını ona göre uydurmayı kolayca başarırlar.

14. Dış dünya ile etkileşimlerinde olgundurlar.
15. Otoriteye az başvururlar. Gruplarında daha toleransla davranırlar. Katılık, sertlik ve haşinlikleri çok az görülür.
16. Büyük çoğunlukta fikirler dünyasında serbestçe risk alırlar ve risk almaktan hoşlanırlar.⁹
17. İnsanların zaman ve mekânda şimdiki hazır ve yakın istek, ihtiyaç ve kıymetlerinden çok insanın daha uzun zamanda erişilebilecek istekleri, ihtiyaçları ve değerleri gibi daha soyut sonuçlarla ilgilenirler.
18. Başkaları tarafından çok sık olarak farklı ırklara, dinlere karşı en ufak ön yargıları olmayan değerli şahıslar ve iyi vatandaşlar olarak kabul edilirler. Diğer bir deyimle toplumda renk, ırk ve din ayırımı ile ilgili ön yargılara sahip değildirler. Herkesi rengine, ırkına, dinine bakmaksızın olduğu gibi kabul ederler.
19. Toplum kaide ve nizamlarını kişisel emniyet kaynağı olarak kabul ederler.
20. Bir yandan birçok sosyal problemlerle karşılaşırken diğer yandan bunlara uygun çözüm yolları bulurlar.

Üçüncü ve son olarak bilmemiz gereken bir gerçekte bu üstün sosyal özellikler çocuğun doğumunda mevcut değildir. Bu özellikler kalıtım yoluyla geçmez. Kalıtımın ürünleri değildirler. Bu üstün sosyal özelliklerin büyük çoğunluğu üstün zekâlı çocukların üstün sosyal çevrelerinde sağladıkları üstün sosyal olanaklar ve etkileşim sonucu kazanılır. Dünyada hiçbir insan, üstün bir sosyal çevrede yaşamaksızın ve ilişki kurup yeteri kadar pratik yapma olanaklarına sahip olmaksızın bu sayılan üstün sosyal özellikleri geliştiremez. Çeşitli olanaklara sahip zengin ve üstün çevre üstün zekâlı çocuklara arzu edilen üstün sosyal özellikleri geliştirmek için imkân sağlar. Üstün zekâlılık üstün sosyal özellikleri geliştirmek için gereken faktörlerden biridir. Üstün yeteneğin gelişmesi gerekli ortamın ve bu ortamda yeterli temrin yapma ve yaşantıların sağlanması ile mümkün olur.

Bunun için üstün zekâlı çocukların mümkün olduğu kadar erken tanınması son derece önemlidir. Tanındıktan sonra ana, baba ve öğretmenlerin çocuğun uygun yönelmesine ve gelişmesine

9 Jonathan Warren and Paul A. Heist. Personality Attributes of Gifted College Students. Science. Vol. 132 No: 3423 August, 1960.

rehberlik yapması gerekir. Üstün zekânın kendi kendine yön alması ve gelişmesi düşünülemez.

IV. Üstün Zekâlı Çocukların Kişilik Özellikleri.

Ondokuzuncu asırda bu konuda yazarlar büyük bir çoğunlukla ve tekrarlı olarak üstün zekâlı çocukların eksantrik, tuhaf, muammalı ve kararsız duygusal özelliklere sahip olduklarını yazarlardı. Bunun sebebi olarak da belli özelliklerin çok üstün olarak gelişmelerinin diğer bazı noksanlıklar ve kusurlara sebep olacağı ve eşlik ettiği inancını savunurlardı. Terman'ın üstün zekâlı çocuklar üzerinde yaptığı araştırmalarla üstün zekâlılık ile gariplik, kararsız duygusal özellikler ve diğer sayılan acaiplikler arasındaki ilişkinin bir efsaneden başka birşey olmadığını saptadı.¹⁰

Bugün bu konuda otorite olan kimseler üstün zekâlı çocukların normallere kıyasla üstün bazı kişilik özelliklerine sahip olduklarını yaptıkları araştırmalarla buldular. Bu bulgulara göre üstün zekâlı çocukların üstün kişilik özelliklerini aşağıdaki hususlarda görmek mümkündür.

Üstün zekâlı çocuklar :

1. Kendilerinden emin, satılacak birçok becerilere sahip, bağımsızdırlar.^{11, 12}
2. Amaçlarına ulaşmaktan ve başarıdan zevk duyarlar. Teşvik ve takdir görmeselerde amaçlarını başarmaktan hoşlanırlar.
3. Çok çalışkandırlar. Kişisel hatalarını görür ve düzeltirler.
4. Popüler ve sosyaldirler. Kolayca dost edinirler. Sadakat ve güvenden hoşlanırlar. Dostlukları uzun sürelidir, güven-

10 Walter B. Barbe. "Study of Family Background of the Gifted". Journal of Educational Psychology. 47.5. 382-389 May, 1956.

11,12 L. M. Terman and Melita H. Oden. "Mid-Life Thirty Five Years Follow-Up of the Superior Child. Vol. V. Genetic Studies of Genius. Stanford: Stanford University Press. 1959.

13 Roy K. Jarecky. "Identification of Socially Gifted" Exceptional Children. may: 1959.

13 Marcella R. Bonsall. "Introspection of Gifted Children." California Journal of Educational Research. Vol. XI. 4. September. 1960.

- nilir.¹³ Başkalarına güvenirlir ve başkalarından güven beklerler.¹⁴
5. Sorumluluk almaktan ve aldıkları sorumlulukları mükemmel şekilde sonuçlandırmaktan hoşlanırlar. Bunun için bütün gayretlerini ortaya koyarlar.^{15, 16}
 6. Başkaları ile kolaylıkla işbirliği yaparlar.^{16, 17}
 7. Azimleri kuvvetli ve süreklidir.¹⁸
 8. İlişkilerinde naziktirler.
 9. Alçak gönüllüdürler. Gururdan hoşlanmazlar. Başkalarına mütevazî yardımlar yapmaktan hoşlanırlar.
 10. Başkaları üzerinde kuvvetli bir hakimiyet ve nüfuz sahibi olmayı, etkili ilişkiler kurmayı arzu ederler. Lider olmak isterler ve olurlar.¹⁹
 11. Sabırlı ve kararlıdırlar.
 12. Başkalarının fikirlerine ve hislerine saygılıdırlar.
 13. İlişkilerinde hakemlik yapıcı ve politiktirler.
 14. Kararlı bir sinir hayatları vardır. Sakindirler.²⁰
 15. Yeni ve farklı şeyler yapmaktan ve öğrenmekten hoşlanırlar.
 16. Orijinal ve tenkidi düşünce sahibidirler.
 17. Akranları ile ilişkilerinde daha etkili ve olgundurular.
 18. Çok sempattiktirler. Başkaları tarafından kolayca kabul edilirler.²¹
 19. Başkalarının problemlerine karşı içten duyarlık gösterirler.
 20. Görünüşte yakışıklı, cazibeli, temiz, tertipli ve düzenlidirler.²²

13 Walter B. Barbe, aynı araştırma.

14 L. M. Terman and Melita H. Oden, aynı araştırma.

15 Marcella R. Bonsall, aynı araştırma.

16 Jonathan R. Warren and Paul A. Heist, aynı araştırma.

17,18 Marcella R. Bonsall, aynı araştırma.

17 Kurt Haas. Personality Needs of Academically Süperior Students and their Parents. Journal of Educational Research Volume 56 N. 7. May: 1963.

19 Marcella R. Bonsall, aynı araştırma.

20 Leta Hollingworth. Children Above IQ Yonkers — on Hudson. Newyork World Book Company, 1942.

21,22,23 Roy K. Jarecky. Identification of Socially Gifted. Exceptional Children. May, 1959.

21. Başkalarını olumlu ve verimli davranışlar göstermeye teşvik ederler.²³
22. Duygusal ifadelerde kararlı ve uygun davranışlar gösterirler.

Yukarda sayılan kişilik özellikleri ile sosyal ve zihni özellikler arasında bazı tekrar ve üstüste gelmeler olmaktadır. Ancak kişiliğin bir anlamda bedensel, zihinsel, sosyal ve duygusal özelliklerin birleşmesinden meydana gelmiş bir bütünlük olduğunu kabul edersek bu onun tabii bir sonucu olacaktır.

Üstün zekâli çocukların bütün kişilik bozukluklarından uzak ve arınmış olduklarını ve bütün üstün zekâlıların bu özelliklere sahip olduğunu düşünmek hatalı olur. Üstün zekâli çocuklar arasında da duygusal bozuklukları, davranış bozuklukları ve belirli kişilik kusurları olanlara rastlanmaktadır. Ancak üstün zekâli çocuklar arasında bu kusurlara sahip olanların sayısı normallere kıyasla daha azdır.

Burada bilhassa şunuda belirtmek isterim. Üstün zekâlilik sağlıklı kişilik özellikleri geliştirmek için tek faktör değildir. Sağlıklı kişilik özelliklerinin gelişmesi için daha çok sağlıklı kişilik özelliklerine sahip yetişkin ve çocukların yaşadığı ve etkileşim halinde bulunan sağlıklı bir ortamın sağlanması gerekir. Buna ek olarak üstün zekâli çocuğa zamanında ve gereğinde yapılacak uygun rehberlik hizmetlerinin sağlanması gizli güçlerin uygun yönde gelişmesine yardımcı olması bakımından büyük bir önem taşır.

V. Üstün Zekâli Çocukların Mesleki Özellikleri.

Üstün zekâli çocukların ileri hayatlarında girecekleri meslek tercihleri ve girdikleri meslekler ile bu mesleklerdeki başarılarını takip ederek bir araştırma yapan Terman bu konuda çok güvenilir bazı sonuçlar almıştır. Bu araştırma, bu konuda yapılan araştırmaların en mükemmeli abidevi bir araştırmadır. Terman bu araştırması sonunda aşağıda sunacağımız belirgin özellikleri saptamıştır.²⁴

24 Lewis M. Terman "The Discovery and Encouragement of Exceptional Barbe. A. C. C. New York 1965.

Üstün zekâlı çocuklar :

1. Okul ders konularının öğrenmede bazıları 2, bazıları 3, bazıları 4 sınıf üst seviyeye vardılar.
2. Yüzde 90 ının zekâ seviyeleri orta yaşlarda da yükselmeye devam etti.
3. Yüzde 90 ı üniversiteye girdi ve yüzde 70 i mezun oldu.
4. Üniversiteden mezun olanlardan yüzde otuzu şeref mükâfatları aldılar. Yüzde 66 sı mezuniyet seviyesinde işlerde kaldılar.
5. Orta yaşlarda 800 üstün zekâlı erkekden 67 si kitaplar neşretti. Bunlardan 46 sı fen, sanat, edebiyat ve beşeri ilimler alanında idi. 1400 den fazla fen, teknik ve profesyonel makaleler, 200 den fazla kısa hikâyeler, temsiller ve 236 oldukça geniş ve çeşitli konularda makaleler neşrettiler. 150 den fazla özel imtiyaza sahip ihtira beratı aldılar.
6. Doktorluk, mühendislik, doktora seviyesinde bilimsel çalışma, fen alanlarındaki meslekler, hukuk, kimyagerlik, eczacılık v.b. profesyonel meslekleri seçtiler ve başardılar. Az bir kısmında yarı profesyonel mesleklerle girdiler.
7. Girdikleri profesyonel ve yarı profesyonel mesleklerde az sayıda bir istisna ile başarılı oldular.

Kısaca özetlemek gerekirse üstün zekâlı çocuklar daha ziyade toplumda en makbul sayılan profesyonel meslekleri tercih etmekte ve bu mesleklerle girmek için gereken üstün hazırlıkları yapmakta mesleklerinde başarılı olmak için üstün gayret göstermektedirler.

Yazımızda araştırma bulgularına göre sunduğumuz bilgilerin bir *özetini* yapacak olursak, üstün zekâlı çocukların gelişime olanak sağlayan uygun ortamda normallere kıyasla farklı üstün bedeni, zihni, sosyal ve kişilik özelliklerine sahip olduklarını çok gayret isteyen profesyonel mesleklerle ilgilendiklerini ve yönelindiklerini, bu mesleklerde büyük çoğunlukla başarılı olduklarını ve şeref mükâfatı kazandıklarını söyleyebiliriz. Bu üstün özellikleri özet olarak sunmak gerekirse bunları aşağıdaki şekilde görmek mümkün olacaktır.

Üstün zekâlı çocuklar,

1. Kolay, çabuk ve sağlam öğrenirler.
2. Akli selimlerini ve pratik bilgileri becerile kullanırlar.

3. Açık düşündür, ilişkileri kolaylıkla bulur, bilgilerini transfer eder ve yeni durumlarda en uygun şekilde kullanabilirler.
4. Fazla alıştırmaya lüzum kalmadan duyduğunu, gördüğünü, okuduğunu uzun zaman muhafaza ederler.
5. Birçok alanlarda derin ve geniş bir ilgi ve bilgilere sahiptirler.
6. Kelime hazineleri geniştir. Konuşmaları açık ve akıcıdır.
7. Zihnen güç problemleri kolaylıkla çözerler.
8. Sınıf seviyesinden üstün çeşitli kitap ve ansiklopedileri okurlar.
9. Akademik konularda akranlarından 2, 3, 4 yıl ilerdedirler. Çok erken okuma öğrenirler.
10. Fikirleri ve çalışma metotları, buluşları genellikle orijinaldir.
11. Uyanık, keskin gözlemci ve hazır cevaptırlar.
12. Başkaları ile içten devamlı dostluk kurarlar. Sadıktırlar, kendilerinden emindirler. Başkalarına güvenirlere ve güven beklerler.
11. Başkalarının fikirlerine haklarına saygılıdırlar, problemlerine duyarlı ve çözümde yardımcıdırlar.
14. Azimli, sabırlı, kararlı, alçak gönüllü ve nazıktırlar.
15. Yüzyüze geldiği problemlere göğüs gerer, uygun çözüm yolları bulurlar.
16. Genellikle bütün ilişkilerinde yapıcı, olumlu, verimli ve başarılı olmayı amaç edinir, diğerlerininide bu yola teşvik ederler.
17. Sorumluluk almaktan ve onu yerine getirmekten hoşlanırlar.
18. Toplumsal değerleri kolayca kavrar, saygılıdırlar.
19. Toplumun profesyonel mesleklerine yönelir, erişmek ve mükemmellik için üstün gayret sarfeder ve genellikle çok başarılı olurlar.
20. Üstünlüklerini orta ve ileri yaşlarda "ömür boyu süren bir şarkı" gibi devam ettirirler.

Toplumun zihin gücü itibarile elit tabakasını teşkil ederler. Elit, bilim, fen, teknik ve meslek sahibi insan olurlar.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

1. Barbe, Walter B. "Study of Family Background of the Gifted" *Journal of Educational Psychology*. 47: 5. 382-389. May, 1956.
2. Barbe, Walter B. *Psychology and Education of the Gifted: Selected (Editor) Readings*. Appleton-Century-Crofts. New York, 1965.
3. Bonsall, Marcella R. "Introspections of Gifted Children." *California Journal of Educational Research*. Vol. XI. 4. September, 1960.
4. Haas, Kurt. "Personality Needs of Academically Superior Students and Their parents". *Journal of Educational Research*. Volume 56. N. 7 May, 1963.
5. Getzels, J. W. and Jackson P. "A Study of Career Aspirations on Highly Creative Adolescents". *Journal of Educational Research*. Vol. 56 N. 11. 1963.
6. Hollingworth, Leta. *Children Above IQ, Yonkers on Hudson*. New York World Book Company. 1942.
7. Jarecky, Roy K. "Identification of Socially Gifted. Exceptional Children May, 1959.
8. Kough, Jack and Robert F. DeHaan. *Identifying Children with Special Needs* S. R. A. Inc. 259 East Erie Street. Chicago 11. Ill. 1955.
9. Laycook, Frank and John S. Caylor. "Physiques of Gifted Children and Their gifted Siblings". *Child Development*, 35, 63, 74. March, 1964.
10. Nichols, Robert C. and Davis, James A. "Characteristics of Students of High Academic Aptitude." *Personnel and Guidance Journal*. April, 1964.
11. Marjorie, Rees and Morton Goldman. "Some Relationships between Creativity and Personality". *Journal of General Psychology*. July, 1961.
12. Rooper, Annemarie. "Some Observations about Gifted Pre School Children." *Personnel and Guidance Journal*. April, 1963.
13. Silvestein, Samuel. "How Snobbish Are the Gifted in Regular Classes". *Exceptional Children*. February, 1962.
14. Terman, L. M. and Oden Melita. H. "Mid-Life Thirty five Years Follow-Up of Superior Child." Vol. V. *Genetic Studies of Genius*. Stanford: Stanford University Press., 1959.
15. Torrance, E. P. "Educational Achievement of Highly Intelligent and Highly Creative." *Eight Partial Replications of Getzels-Jackson Study Research Memorandum*. University of Minneseto. Bureau of Educational Research, 1960.
16. Warren, Jonathan R. and Paul A. Heist. "Personality Attributes of Gifted College Students." *Science*. Vol. 132. N. 3433. August, 1960.